

Nr 16

*Utlåtande i anledning av väckt motion angående åtgärder till
hjälpande av vissa svårigheter för näringslivet i Ble-
kinge län.*

I en inom andra kammaren under nr 317 av herr *Johnsson* i Kastanjegården väckt motion, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, har föreslagits, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag till sådana åtgärder som är ägnade att medverka till att de särskilda svårigheter som sedan lång tid kännetecknat näringslivet i Blekinge län, kan med bevarande av en konkurrenskraftig och ekonomiskt sund företagsamhet övervinnas, samt att vid tillämpningen av gällande regler för kreditförsörjning i särskild ordning största möjliga beaktande fästes vid de särskilda förhållanden som gäller detta län.

Beträffande motiveringen för yrkandet hänvisas till motionen.

Över motionen har yttranden i vederbörlig ordning inhämtats från *arbetsmarknadsstyrelsen* och *länsstyrelsen i Blekinge län*. Remissinstanserna har icke funnit någon utredning av det slag som föreslås i motionen erforderlig för närvarande med hänsyn till redan företagna eller igångsatta utredningar.

Rörande förhållandena i Blekinge län inhämtas följande från arbetsmarknadsstyrelsens yttrande.

Blekinge län är det län, som näst efter Gotlands haft den svagaste befolkningsutvecklingen mellan 1930 och 1955, då folkmängden i Blekinge endast ökade med 0,4 procent. Mellan 1950 och 1955 var Gotlands och Blekinge län de enda län som hade folkminskning. I Blekinge beror den svaga befolkningsutvecklingen inte på att jordbruket har stor omfattning eller att sysselsättningsminskningen inom denna näring varit särskilt stor, utan på att sysselsättningsökningen inom stadsnäringarna varit otillräcklig. Denna ökning utgjorde under 1940-talet endast 0,5 procent i Blekinge mot 16 procent i riket. Intet annat län hade relativt sett så ringa ökning som Blekinge. I fråga om samtliga stadsnäringar, d. v. s. industri, samfärdsel, handel och offentliga tjänster, kan konstateras, att Blekinge mellan 1940 och 1950 hade den svagaste sysselsättningsutvecklingen av samtliga län. Inom offentliga tjänster, vari den militära sektorn ingår, minskade under tiden 1940—1950 antalet förvärvsarbetande med 600 personer eller med 8 procent men ökade i hela riket med 31 procent. Den totala sysselsättningsutvecklingen efter 1950 synes ha varit bättre än under 1940-talet. Sålunda kan antalet män i åldern 15—65 år beräknas ha hållit sig konstant mellan 1950 och 1955 i Blekinge län, medan sex andra län hade minskning. Kommerskollegii industri-

statistik tyder också på en relativt gynnsam utveckling inom industrien i länet åren 1951—1955. Denna statistik visar nämligen, att antalet sysselsatta inom industrien ökat med 1 300 eller med 8,8 procent, medan genomsnittstalet för hela riket är 3,5 procent. Endast ett fåtal län hade så stor relativ ökning som Blekinge län. Däremot har sysselsättningsminskningen inom den militära sektorn fortsatt. Ytterligare personalreduceringar inom denna sektor liksom på örlogsvarvet har under senaste tiden varslats.

Att länets näringsliv inte varit tillräckligt expansivt för att absorbera de egna arbetskraftstillgångarna, visar dels den stora nettoutflyttningen från länet och dels den förhållandevis stora arbetslösheten. Antalet arbetslösa kassamedlemmar uppgick under 1956 och 1957 till i genomsnitt 2,9 och 2,8 procent av medlemsantalet mot 1,5 och 1,9 i genomsnitt för riket. Många arbetslösa har anvisats arbete utanför länet, medan ett stort antal beredskapsarbeten anordnats för dem, som av olika skäl inte kunnat antaga arbete på annat håll. I början av februari månad i år bedrevs eller hade beviljats men ännu inte igångsatts beredskapsarbeten i Blekinge län för en sammanlagd kostnad av 16,9 miljoner kronor och en återstående kostnad av 8,3 miljoner kronor. Vid dessa arbeten sysselsattes den 15 februari 456 man, varav två från annat län, medan 16 arbetslösa från Blekinge var sysselsatta vid beredskapsarbeten utom länet.

Beträffande de åtgärder som från samhällets sida vidtagits för att stimulera näringslivet i Blekinge anför arbetsmarknadsstyrelsen följande.

Av särskild betydelse för den fortsatta industrilokaliseringen är därvidlag breddningen av kustbanan. Flera av de beredskapsarbeten som utföres har också betydelse för näringslivets utveckling. För Blekinge län har lämnats generellt byggnadstillstånd för byggnadsarbeten av alla slag, varför byggnadstillståndsgivningen icke kan anses hindra investeringsverksamheten. I styrelsens yttranden över remisser från kommerskollegium angående lån och kreditgarantier åt hantverk och småindustri har de speciella förhållandena i Blekinge städse beaktats. Vid rådgivningsverksamheten i lokaliseringsfrågor söker styrelsen intressera företag för att etablera sig i Blekinge. Länsstyrelsen, företagareföreningen och andra länsorgan har också gjort stora ansträngningar för att tillföra länet nya industrier. Ett antal arbetsplatser har under senare år tillkommit i länet. Som exempel kan nämnas L. M. Ericsson, Karlskrona, Karlskrona Konfektions AB, Karlskrona, Stockholms Bomullsspinneri, Sölvesborg, Svenska Elappmöbler AB, Sölvesborg, Pahnés Textil, Backaryd, AB Kylbyggnader, Hallabro, Darlins Mek. Verkstad, Vilshult, samt filialer till Svenska Stålpressnings AB i Mörrum och Mjällby. Vidare planerar AB Halda att starta en filial i Bräkne-Hoby. En statlig tvätt- och reparationsanstalt har lokaliserats till Karlskrona. Ett nytt sinnessjukhus har också förlagts till denna stad.

Länsstyrelsen lämnar följande redovisning av det utredningsarbete rörande de ekonomiska förhållandena inom länet som på länsstyrelsens initiativ bedrivits under den senaste femårsperioden.

I första hand kan här nämnas Blekingeutredningen 1952, som utförde en kartläggning och analys av länets näringsliv och dess allmänna förutsätt-

ningar. Slutsatserna av denna utredning, som torde ha spelat en betydelsefull roll för det på senare år bedrivna arbetet att bygga ut länets industrier, var att länet hade goda förutsättningar att utveckla sitt näringsliv. I vissa avseenden var dessa förutsättningar gynnsammare än för riket i övrigt.

Utredningar och initiativ har även förekommit rörande specifika problem inom länet. Här kan bl. a. pekas på sådana frågor som restelektrifieringen, skärgårdsbefolkningens förhållanden och utkomstmöjligheter, hamnfrågor och vägväsende.

Det bedrivna utredningsarbetet har i olika avseenden föranlett konkreta åtgärder, och utvecklingen i västra och mellersta Blekinge torde för närvarande få betecknas som förhållandevis gynnsam, både med tanke på den expansion som näringslivet där undergått under senare år och med hänsyn till föreliggande planer på ytterligare utbyggnad av industrien. I östra Blekinge, det område vars näringsliv domineras av förhållandena i Karlskrona, har däremot utvecklingen varit mindre tillfredsställande. För att närmare undersöka bakgrunden till detta förhållande och framlägga förslag till näringsfrämjande åtgärder i den östra länsdelen, tillsattes den 30 november 1957 en utredning, länsstyrelsens samarbetskommitté 1957, med representanter för Karlskrona stad och länsarbetsnämnden. En särskild tjänsteman har av inrikesdepartementet ställts till länsstyrelsens förfogande för att bistå i tjänstgöra som sekreterare i kommittén och biträda med utredningsarbetet.

Länsstyrelsen är fullt medveten om att åtgärder är önskvärda för att främja näringslivet inom länet och bl. a. påskynda en utveckling av stadsnäringarna. Sådana åtgärder bör vara väl underbyggda genom erforderliga utredningar. Att i nuvarande läge, då en näringslivsutredning redan pågår, tillsätta ytterligare en utredning i frågan, får emellertid anses olämpligt, varför länsstyrelsen avstyrker förslaget i denna del.

Beträffande kreditfrågan anför länsstyrelsen bl. a. följande.

Arbetet i den nu pågående utredningen om näringslivet i östra Blekinge har ännu inte hunnit så långt, att orsakerna till den svaga sysselsättningsutvecklingen i denna länsdel kan anses helt klarlagda. Det torde emellertid inte vara korrekt, såsom göres gällande i motionen, att länet, och därvid särskilt östra länsdelen, skulle ha ett geografiskt oförmånligt läge — »vid sidan om de stora allfarvägarna» — och därmed vara mindre attraktivt från företagssynpunkt. Med sin tillgång på hamnar och sitt läge i övrigt får länet anses erbjuda goda förutsättningar för industriell verksamhet. Detta om-döme står givetvis inte i strid med att kommunikationsförhållandena i viktiga avseenden kan och bör förbättras.

En viktig faktor, som inte kan förbises vid bedömandet av läget inom Karlskronaområdet, är emellertid utvecklingen på Karlskrona örlogsvarv och inom den till Karlskrona förlagda delen av flottan. Varvet, som är det ojäm-förlikt största företaget inom området och som svarar för ca 40 % av den industriella sysselsättningen i staden, har på grund av sin organisationsform och sina av statsmakterna tilldelade arbetsuppgifter inte tillåtit undergå någon egentlig expansion under tiden efter krigsslutet. Med den enastående och praktiskt taget obrutna högkonjunktur som varven och över huvud taget den tunga industrin haft under denna period är detta förhållande något helt exceptionellt. Vad flottan beträffar har alltsedan 1945 pågått en betydande minskning av den militära personalen i Karlskrona. Reduceringen i antalet stater för underofficerare, högbåtsmän och furirer uppgick mellan budget-åren 1946/47 och 1955/56 till 658, och minskningen i de militära kadrarna fortsätter alltjämt i av allt att döma oförminskad takt. Denna alltjämt på-

gående överflyttning av personal från Karlskrona till främst Stockholm och i någon mån till Göteborg har främjats av dyrortsgrupperingen.

Till väsentlig del torde således den stagnerande sysselsättningen i Karlskronaområdet kunna förklaras av omständigheter, som inte är beroende av lokala förutsättningar eller åtgärder utan sammanhänger med centralt fattade beslut. För närvarande föreligger som bekant risk för ytterligare, väsentliga försämringar i dessa avseenden, med en kraftig nedskärning av sysselsättningen vid varvet och av den till Karlskrona förlagda delen av flottan. Länsstyrelsen vill dock för sin del hävda, att en sådan nedskärning av varvet och flottan i Karlskrona inte är nödvändig eller ändamålsenlig.

Frågan om särskilda åtgärder från statsmakternas sida för att tillgodose inom länet, och framför allt inom dess östra del, föreliggande kreditbehov och därigenom underlätta en snabbare industriell expansion bör ses mot bakgrunden av ovan berörda förhållanden. Karlskrona stad anlades som bekant genom tvångsåtgärder mot civilbefolkningen för att tillgodose flottans behov. Stadens ekonomiska utveckling har sedermera kommit att bestämmas av flottan och det till denna hörande varvet, vilka även disponerar de från industrisynpunkt bästa områdena av staden. Därtill kommer, att staden med hänsyn till sitt av marinens krav framtvingade läge på bergholmar i Blekinge skärgård åsamkats särskilt höga anläggningskostnader, bl. a. för vatten- och avloppsfrågans ordnande.

När Karlskrona nu till följd av statsmakternas beslut drabbas av en kraftig nedskärning av sysselsättningen vid örlogsvarvet och inom de militära institutionerna, får statsmakterna därför anses ha särskilda skyldigheter att stödja staden i dess därigenom uppkommande svåra läge. Ett sådant stöd är så mycket mera påkrävt som förhållandevis omfattande åtgärder måste vidtagas inom en snar framtid för att kompensera den väntade sysselsättningsminskningen. Detta kan till en del ske genom lokalisering av en eller flera statliga civila myndigheter till Karlskrona. Därutöver fordras emellertid, att staden tillföres industrier i större utsträckning än vad som skett hittills. En viktig förutsättning för att i nuvarande läge få större industrier förlagda till staden är emellertid att därmed förbundna kreditfrågor kan ordnas, och härvid torde statsmakternas medverkan vara av största betydelse. Visserligen torde de i Blekinge län rådande förhållandena i stort sett ha beaktats vid den centrala handläggningen av de genom företagarföreningen förmedlade kreditansökningarna. Det är emellertid tveksamt om ifrågavarande kreditform är tillräcklig för det väntade behovet. Länsstyrelsen vill därför instämma i motionens syfte i vad det gäller ökade kreditmöjligheter för att underlätta en industriell expansion i framför allt Karlskronaområdet och utgår ifrån, att regeringen kommer att medverka till kreditfrågans ordnande, när detta blir aktuellt.

I sitt remissutlåtande har länsstyrelsen slutligen berört vägfrågorna och framhållit att en tillfredställande lösning av dessa på lång sikt betyder mycket för näringslivets utveckling.

Utskottet. Den redogörelse för utvecklingen inom näringslivet i Blekinge som tecknats i motionen och i de över denna avgivna yttrandena visar att länet står inför svårare sysselsättningsproblem än riket i allmänhet. Arbetslösheten är förhållandevis stor och nettoutflyttningen från länet ganska betydande. Sysselsättningsminskningen har varit särskilt framträdande inom

den militära sektorn. I synnerhet har östra Blekinge — där Karlskronaområdet spelar en dominerande roll — haft svårigheter.

Både länets egna myndigheter och det centrala arbetsmarknadsorganet har ägnat hithörande problem sin särskilda uppmärksamhet. Utskottet vill erinra om att — förutom tidigare under 1950-talet verkställda utredningar — den 30 november 1957 tillsatts en utredning, länsstyrelsens samarbetskommitté 1957, med representanter för Karlskrona stad och länsarbetsnämnden. Utredningen har till uppgift att undersöka bakgrunden till den ogynnsamma utvecklingen i östra Blekinge och framlägga förslag till näringsfrämjande åtgärder i denna trakt. Utskottet kan icke finna det motiverat att vid sidan härav nu tillsätta ytterligare en utredning som i stort sett skulle få samma arbetsuppgifter som den redan verksamma kommittén. Då syftet med motionen sålunda icke torde främjas genom en skrivelse från riksdagen till Kungl. Maj:t med begäran om utredning av svårigheterna för näringslivet i Blekinge vill utskottet avstyrka bifall till motionen i denna del.

Motionären har vidare hemställt, att riksdagen skulle rikta Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på att största möjliga beaktande bör fästas vid de särskilda förhållandena inom Blekinge län då gällande regler för kreditförsörjningen tillämpas. Såvitt utskottet kunnat finna har redan Kungl. Maj:t och de myndigheter som handlägger frågor om lån och kreditgarantier åt hantverk och småindustri vid sin bedömning av föreliggande ansökningar beaktat de särskilda svårigheter, som varit utmärkande för Blekinge län. Det bör också understrykas att de statliga myndigheterna bör ha ett speciellt ansvar för att behoven i Blekinge län i rimlig utsträckning tillgodoses med hänsyn till att en del av de svårigheter som uppkommit varit orsakade av förändringar inom den statliga sektorn av näringslivet. Då Blekinge även i fortsättningen bör ägnas uppmärksamhet ur lokaliseringssynpunkt har utskottet anledning utgå från att utvecklingen inom näringslivet i länet kommer att speciellt beaktas både då det gäller fördelningen av kreditmedel åt småindustri och handel och vid den rådgivande lokaliseringsverksamheten. Något särskilt initiativ i detta hänseende synes icke påkallat från riksdagens sida. Utskottet vill tillägga att de sysselsättningsförändringar som kan bli följden av den nya försvarsplanen är föremål för diskussion mellan de militära myndigheterna och arbetsmarknadsstyrelsen.

Utskottet hemställer,

att motionen II: 317 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 18 mars 1958

På bankoutskottets vägnar:

F. BOO

Närvarande:

från första kammaren: herrar Boo, Fahlander*, Mogård*, Domö, Krügel, Mannerskantz och Danmans;

från andra kammaren: herrar Sköldin, Larsson i Julita, Andersson i Ronneby, Carlsson i Tibro, Svensson i Stenkyrka, Boija, Rask och Wachtmeister.

* Ej närvarande vid justeringen.